

Русија за Црну Гору

Коментарисање руске ноте, којом је посредовала код Порте за Црну Гору још једнако траје. Сва свјетска штампа непрекидно се тиме занима, објашњујући утиске које је ова нота на разне мјеродавне кругове оставила.

Италијанска штампа је симпатично поздравила корак што га је Русија на Порти учинила. Службена штампа талијанска у томе гледа манифестацију за европски споразум за одржање мира.

Аустриска штампа се држи неодлучно, а њемачка је јавно узбуђена, али Аустрија и Њемачка се званично држе резервисане. Аустрија је, како „Тан“ износи, изненађена овим наглим обртом ствари, а Њемачкој је у интересу да чека на развој догађаја. Само та резервисаност Аустрије није дуго трајала, јер је сада и она отворено иступила званично у корист руског корака, што је произвело силну сензацију и изненађење.

У главном се може рећи, да је руска представка у цијелој европској штампи изазвала највећу сензацију.

Ми смо у прошлом броју изнјели мишљења и коментарисања стране штампе о руској представи, а сада ћемо се задржати на држању српске штампе. У главном можемо рећи, да је представка руска учинила врло лијепог утисак на целокупну српску штампу, која с највећим усхићењем пише о томе, изјашњујући се врло ласкаво о заузимању Русије за Црну Гору.

Ево шта пишу српски листови:

Б. Новине: „Арбанаски устанак створио је Црној Гори велике тешкоће и довео је Краља Николу и владу црногорску у доста незгодан положај. Ако је за једну државу у опште незгодно, кад се непосредно на њеној граници бије крвав бој, Црна Гора мора борбу Арбанаса против Турске у толико јаче осјећати, што су многи бјегунци арбанаски нашли раније склоништа на њеном земљишту, а ови ни у коме случају нијесу могли остати равнодушни на догледну покрета и устанка својих једноплеменника.

Шта је Црна Гора могла радити? Она је очевидно била стављена пред дилему, или да бјегунце разоружа и интернира у унутрашњост земље, или да им откаже гостопримство и нареди, да се уклоне из Црне Горе. Краљ Никола је изабрао прво. Он је бјегунце оставио у земљи, и ако је тим ријешењем навалио грдан терет и на државу и на њене финансије. Али је он то учинио у доброј намери, што је желио спријечити њихово учешће у устанку, а тим поступком својим пружио је и сувише доказ не само Европи, већ и Турској, да води рачуна о коректним сусјетским одношајима и да је искрено заданут потребом мира на Балкану.

Ну Краљ Никола отишао је један корак даље. Поставио је на граници јаке војничке кордоне, који су имали дужност, да бране прелаз у Турску не само свима и свакоме из Црне Горе, већ да пазе, да се ни оружје ни муниција, не преносе у Турску. Кад су крвави окршаји отпочели и кад је најурила навала нејачи и рањеника, Краљ Никола се очински постарио како за њихово склониште, тако и за саму његову и лијечење њихово. Више није могао учинити. Човјечије није могао поступити.

Али је Турска о томе коректно и хуманоме поступку Црне Горе водила врло мало рачуна. Озлојеђана на неуспјехе своје и на очевидну немоћ своју, да устанак Арбанаса угуши у самој почетку, она је систематски оптужила Црну Гору, да је у договору и вези са устаницима, па је у томе отишла толико далеко, да није презала ни од лажи, нити денунцијација, као да се у редовима Арбанаса

боре против ње и сами црногорски војници. Узимајући то за повод, она је почела да прикупља војску на граници Црне Горе и спремала се озбиљно, да на ову нападне.

Тада се деси нешто неочекивано. Прво је изјавио службени орган црногорске владе, да се Црна Гора не боји рата, а одмах је за тим шљедовала позната интервенција Русије у корист црногорско-српске краљевине. Нас сене тичу ни споредности ни појединости тога одсудног корака руске владе, који је изазвао право запрепаштење у Цариграду, али који је Турке у неколико освијестио и отргаво од заблуде, да се могу тиграти са Црном Гором и без узрока загоризити миру и интересима њеним. За нас је много важнији сам факт, да се Црној Гори у једном критичком тренутку јавља пријатељ, који стоји уз њу и који је спреман и ријешен да је брани од сваке напасти.

То је доказ, да Црна Гора није усамљена и да она може рачунати на пријатеље своје. Мудром и поштеном политиком својом, Краљ Никола је умио и да стече и очува пријатеље себи и својој земљи, и за то се може с поносом и задовољством осврнути на минуло пола вијека и на педесетогодишњу владавину своју. За њега се може рећи, да је творац препорођене Црне Горе и да њена права историја с њиме почиње. Он је много урадио за своју отачину. Прошлерио је и уздигао углед и важност Црне Горе, да се данас о њој води рачуна и ондје, гдје се прије педесет година није ни знало за њу. То до данас не могу порицати ни непријатељи њени. То су осјетили и у Цариграду, гдје су смислили да ће са усамљеном и маленом Црном Гором лако изаћи из краја.

Али Црна Гора није усамљена; она има моћнога пријатеља и заштитника, она ужива и поштовање и симпатије у Европи, и за то је она јача, можда много јача, него што се мисли. Бар ја свакако јача од оних, који се не могу похвалити ни пријатељством, ни симпатијама на страни.

Трговина: „Догађаји у Албанији прешли су у нову фазу. Између Турске и Црне Горе, као што смо још раније казали, постојале су дипломатске размјерице ушљед тога, што је Турска преобичавала Црној Гори, да она подржава устанике да прима рањенике и бјегунце на своју територију, да својим поданицима дозвољава да ступају у редове устаника, да их потпомаже оружјем, цебаном и т. д. Црна се Гора бранила како је могла и преко свога заступника у Цариграду тако и преко турског посланика на Цетињу, али све то Турској није било довољно. Најпослије Русија, као стари пријатељ Црне Горе, вјероватно на молбу свог рођака Краља Николе, изишла је из своје досадање резерве и преко свог посланика у Цариграду, Чарикова, учинила је код Високе Порте представку у корист умирења Турске и васпостављања добрих односа са Црном Гором.

Та интервенција Русије у корист Црне Горе запрепастила је политичке кругове у Турској, јер се они томе колачу нијесу надали. Изненадила је управо и све остале дипломатске представнике и изазвала је разна коментарисања у европској штампи, а нарочито у Турској.

Цариградски листови нарочито жучно пишу о томе кораку Русије и сматрају, као да је то нека врста ултиматума. Они се сјећају оних бурних времена кад је Русија заложила своју војну силу за ослобођење балканских Словена, они се сјећају Плевне, Шипке и других мјеста, гдје су они због те идеје претрпјели пораз и изгубили у престижу своје. Но они се тјеше, да ће руска интервенција остати усамљена.

У том питању најновију сензацију изазвала је изјава њемачког цара Вилхелма, који је исказао прије неки дан у Берлину: да он неће дозволити да се за његова живота мир европски поремети. Кад се зна, да Њемачка симпатизира Турској, из многих разлога привредне природе у Малој Азији, онда се ова његова изјава сматра као шах — цуг руској интервенцији.

Али бојеви у Албанији никако не престају. Тургут-паша, главни заповједник турске војске оперише против Арнауата, али наравно не иде тако лако да се угуши устанак у оним кршним горама, особито сад, кад се гора листом зазелени-

ла. Арнаути вични боју, вјешто избјегавају судар са главном трупом и мучки нападају поједина одјељења, задају им страховите ударце и брзо се повлаче у своје засједе. Така врста герилског ратовања је најопаснија и најнезгоднија, јер се никад не може тачно знати бројно стање усташа и стално мјесто њиховог борављена“.

Правда: „Нота руског амбасадора у Цариграду, г. Чарикова, у питању спора турско-црногорског због арнаутске побуне, врло је значајна за данашњу ситуацију у Црној Гори. Она је такође значајна и за руске односе и обзире према балканским државама у опште...“

Нота г. Чарикова не значи ништа мање, већ да се Русија отворено и унапријед изјашњава да је на страни Ц. Горе. Русија протестује што се нагомиланом турских трупа на црногорској граници ствара опасна ситуација, па тражи извесних гаранција од порте, да ће се овакав положај побољшати. Русија, дакле, стоји потпуно иза Ц. Горе.

Тај корак Русије изненадио је цијелу Европу осим Италије, чији краљ стоји у титесним родбинским везама с Краљем Николом, и која због тога има нарочитих обзира према Ц. Гори. Залагање Русије за Ц. Гору може имати пошљедица не само за односе турско-црногорске, већ и за целокупну ситуацију на Балкану, гдје мир увијек стоји на врло слабиим ногама.

Црна Гора може бити срећна што има таквог пријатеља и заштитника. Ми се томе, такође, можемо само радовати — јер нас радује сваки успјех Ц. Горе...“

Мали Журнал: „Руски посланик у Цариграду, Чариков, добио је ово дана поводом загонетних турско-црногорских односа, од своје владе налог, да на порти интервенише у корист одржања мира. Као што је већ познато, руска влада је тражила од порте категоричку изјаву, да се према Црној Гори не носи непријатељским намјерама. Писмену представку у овом погледу, коју је Чариков хтио предати Рифат пашин, овај је одбио да прими, пожуривши се, да усмено изјави, да турска влада никад ни помишљала није на операције на црногорском земљишту.

Интересантно је овдје то, да у претрес овог општег питања није ушло једно подпитање, које управо и сачињава главну ствар. Од почетка побуне до данас Црна Гора је била принуђена да прима емигранте из Албаније, да их храни и одијева и у томе се тако далеко отишло — јер емиграција ево већ пуну годину дана траје, — да је данас Црна Гора у немогућности, да и даље чини оно, што су јој налагали хуманост и обзире међународних права. Силни трошкови, учињени на емигранте, морају се накнадити Црној Гори. То питање свакојак да се мора изнијети на ријешење, и по нашем схватању још једино оно може бити предмет дипломатских преговора.

Али пада у очи, да једновремено са кораком руског посланика Чарикова у Цариграду, долази и једна изјава у „Гласу Црногорца“, у којој се одговара на турске пријетње ратом, да се Црна Гора не плаши рата и да ће га примити, ако то буде било потребно. У дипломатским круговима у Европи запажена су та оба догађаја и њихова веза, а у Цариграду стицај тих догађаја изазвао је право запрепаштење, јер је Турска видјела да позади малене Црне Горе стоји — моћна Русија! То је имало успјеха. На берзи су почели одмах падати папири, а Рифат паша понудио је да изјави, како Турска нема никаквих агресивних смјерова према Црној Гори, ма да су Младотурци поручивали влади да поступи што енергичније према Црној Гори.

Овим турским кораком у корист Црне Горе, у корист једног дијела српског народа, нијесу запрепашћени само они у Цариграду, већ и сви они, који су желили да Русију одведу на Далеки Исток и у опште што даље од Балкана, како би они по Балкану могли по својој вољи газдовати. И када су већ мислили, да су у томе успјели, наједаред сада Русија се јавља као нека контролна власт над Балканом.

На тај начин Русија је свима њима показала, да води рачуна о томе што се дешава на Балкану и да жели да се у балканским питањима чује њена ријеч и

о њој води рачуна. Наравно да ово не може никако бити пријатно онима, који су мислили да Балкан учине својом прџијом, а нарочито ово поновно јављање, које је, како изгледа, не само са Енглеском и Француском у споразуму, већ чак и са Њемачком, чиме се у неколико потврђују гласови о неспоразуму између Беча и Берлина.

У овој дипломатској радњи истакнуто је још једно до сада много истинито питање. То је дарданелско питање. Русија се од најкада трудила да добије слободан пролаз за своју ратну флоту кроз Дарданеле; то јој никада није пошло са руком, јер је код осталих сила валада постојала бојазан, да Русија, имајући слободан пролаз кроз Дарданеле, не постане једног дана господар Цариграда.

Међутим за нас Србе може од велике користи бити то ако једног дана Русија овај пролаз буде добила, јер ће на тај начин њена веза са балканским Словенима бити много јача, много сигурнија, а на тај начин и сами ми. У том погледу ми дакле не смјејемо сумњичити Русију себињачким њеним тежњама; напротив, успјех њен на том питању, успјех је балканских Словена, које, као што видимо, Русија не напушта. То баш, та тежња Русије да дође у што сигурнију везу са балканским народима и јесте главна сметња њеном успјешном ријешењу тог питања, јер би балкански народи били гада у сталној вези са руским народом, па шљедствено више обезбјеђенији од данас.

За сада још тешко је погодити шта ће наступити, али се никако опет не може узети, да је корак руске владе у Цариграду био прост блеф. Ми, словенски народи, морамо се радовати кад видимо да нас Русија није заборавила и да нас се сјећа. Њен моћни глас овога пута силно је одјекују широм цијелог Балкана“.

Цетиње, 28. маја

— Руски мплетар спољних послова Сазанов отпутавао је у иностранство ради опорављена.

— Сједиште Н. Скупштине у Србији закључене су у овогodiшњем засједању 16. ок. м. послје осмогјесечног рада.

— У Турској је поново завладао антигрчки покрет и свом се јачином шпр.

— Српско академско пјевачко друштво „Обилић“ из Биограда гостовало је онијех дана у Сарајеву.

— Грчка комора је добијела одјакву о ревизији устана.

— Бивши бугарски министар Александар Радев умро је у једном бечком санаторију.

Страни новинари на Цетињу

Догађаји у нашем непосредном сусједству у Арбанији привукли су пажњу цијелога свијета. Откако се покрет из Малесије нагло почео ширити и међу Миридите, поменути пажња порасла је у највишој мјери. Ради тога су у нашу земљу дошли у већем броју представници многих страних листова, да им шаљу извјештаје. Јавили смо да су страни кореспонденти, који се махом задржавају на Цетињу, ономад учинили и заједнички излет до Подгорице и до саме границе. Са Цетиња господа дописници свакодневно шилу опширне телеграфске извјештаје, који су, нарочито послје покрета Миридита, свуда у Европи учинили сензацију.

Синоћ су господа дописници у „Гранд Хотелу“ имали заједничку другарску вечеру, коју су у њихову част дали њихови црногорски другови. На вечери, која је била одлично приређена и сјајно служена, што може на понос и углед служити нашем првом хотелу, било је икупљено свега дванаест званица. Биле су заступљене руска, српска, бугарска, чешка, енглеска, талијанска, њемачка, грчка и француска штампа. Међу званицама чули су се језици свијех великих и културних народа.

За вријеме вечере у име овдашњих другова поздравио је стране другове Милош Живковић овом здравицом:

У име црногорских другова пала ми је у дво особита част, да вас поздравим срдачном добродошлицом.

У најтој јуначкој отарбани свуда су цијењени представници јавног мишљења. Што је вијековна борба Црне Горе за слободу на Балкану позната и уважена у цијеломе образованом свијету: што су херојства њених синова свуда призната, ваља у првоме реду захвалити штампним великим културних народа. Та је штампа ваља указивала Црној Гори и њеноме Владару симпатије, које су Црногорцима драгоцијене и којима се горде. Мати и слаби, који не траже ништа више, но да се уз велике и моћне могу мирно и слободно развијати, у штампним просвијетљених народа налазе моћна браниоца и утјешитеља.

Прилике, које су вас довеле у нашу гостолубиву средину, не могу се назвати ни нормалним, ни радосним. У непосредном сусједству Црне Горе пролива се крв, уништава се имовина. Колико отуда трпи наша земља, могли сте и сами примјетити, кад сте опомад у Подгорици видјели оне арбанашке рањенике и ону масу арбанашких бјегунаца. Је ли могла Црна Гора да им ускрати гостопримство?

Ова мала јуначка земља, која је кроз вијекне барјактар слободе и културе на овим странама свијета, ваља је била пријатељски неопозних и гоњених. Она мора да прши хуману дужност културне државе, и ја сам више но убјеђен, да ће јој свијетска штампа, која у нама, господо, има овдје тако одлично представнике, у томе дати право и признати сву тежину њених садашњих терета.

Желећи нам у име црногорских другова пријатан боравак у нашој средини, ја подижем чашу за здравље нас свију и за славу штампе, — тога моћнога пијонера слободе и напретка!

Одмах по овој здравици устао је дописник лондонскога „Тајмса“ г. Баучер и овако је одговорио:

Од срца смо захвалили представницима црногорске штампе на топлим осјећањима, која је предговорник у име њихово упутио њиховијем друговима из стране штампе. Познајам ове потоке, да испијемо чашу за здравље Његова Величанства Краља Црне Горе, Њенога Величанства Краљице и Краљевске Породице, као и за напредак и срећу Црне Горе, те тако интересантне и чаробне, тако дивне земље, достојне симпатија цијеле Европе. — земље, чијом судбином умије тако мудро да управља Њен садашњи Господар. — Као што је рекао велики Гледстон, слава Црне Горе превазилази ону од Термопила и Маратона и сву војничку славу овога свијета. Слободно се можемо падати: да ће ова земља срећно изаћи из тешкоћа, у којима се сада налази: да ће свуда наћи на симпатије и помоћ,

коју заслужује; и да ће свијетска штампа учинити своју дужност и привући пажњу читавог свијета на жртве, које је ова јуначка земља подносила у прошлости и које у садашњости подноси за ствар правде и слободе.

Кратки, језгровити и са пуно жара изречени говор г. Баучера, представника највећег листа у свијету, одушевљено је прихваћен од присутних и попраћен живим одобравањем.

Послије г. Баучера узео је ријеч дописник „Келнских Новина“ г. барон Круф, који је изговорио ову значајну здравицу:

Као председник удружења представника стране штампе у Цариграду, сматрам за дужност, да црногорској штампи захвалим на тако топлим и срдачном пријему, којим је предиспона своје другове, који су овамо дошли из иностранства.

У нашем ће сјећању остати незаборавне пажња и предиспона, које смо са стране наших црногорских другова добили, чим смо овамо присијели. Шка више земаља, у којима штампа, а особито страни дописници нијесу добро примљени нити се са њима поступа пријатељски, као према њима, која заслужују пажњу и поштовање. Овдје смо, међу тим, дубоко дирнути указаном нам пажњом.

Овдје смо на првом нашем кораку са правим задовољством могли примјетити једнодушност осјећања и мишљења цијеле ове земље у погледу нада за њену будућност и у погледу њенога оправданог права у крвнотачној ситуацији, у којој се сада налази. Цасујот оное, што смо у Цариграду навикли слушати, овдје смо одозго до доље нашла људе, који сви знају, шта хоће. То је на нас учинило особито пријатан утисак.

Чинићи ту констатацију, не можемо а да отворено не признамо, да је та једнодушност, да је то свијетско држање, тако достојно Црногораца, у највећој мјери заслуга учешћем и славе особе њихова Господара, који је дао печат Његове велике мудрости, Његове чувене храбрости, Његове дивљег достојне проишастости на дисциплину, која се из Његовога народа сама од себе намеће Његовом Величанству Краљу. Његовоме дому и цијелој Његовој држави.

Према небројеним књигама, у којима су списана црногорска јунаштва, Црногорци представљају народ, који је био идеал већ наше младости. Сада, кад приликом боравка у овој земљи, толико интересантној у свакојем погледу, добијемо прилику да их изближе упознамо, без каква устезања можемо из дубине срца изјавити, да јесмо и да остајемо ваља искрени поштоваоци ове земље и обожаватељи њенога владарца, тако просвијетљенога, који одлично умије владати својом земљом, и кроз толике сметње, које се испрекажу на путу њенога напретка,

гапда, богато потпомагана и увијек наперена против Црне Горе.

Ови се Скендери и Старосрбијанци, које туђинци по наметнутом им имену називају »Арбанаси« и »Ариути« не повукоше за масним средствима туђе пропаганде, која су до скоро гизали, не обративше се за помоћ својој невољи за њеним силнијим и богатијим представницима, већ ускочише код спрских Црногораца својих највећих крвника, што мора да изазива чуђење код свакога, који главни узрок овоме не познаје.

Ово нијесу Арбанаси из Арбаније, која се простире од ушћа ријеке Мате до краљевине Грчке, а међу Припом Дримом и Јадранским и Јонским Морем, подијељеном ријеком Шкумбом на горњу и доњу Арбанију, где у првој живе Тоске а у другој Геге, него су ово потомци највећим дијелом српског племена из Скендерије (старе Зете) и Старе Србије (Рашке).

Наша стара Зета (Превала) простирала се од сјевера к југу са Острошких Грета до ушћа ријеке Мате, а од истока к западу до вјећине Вељких Планина до Јадранског Мора.

Потопна граница Зете почивала је са планине Јаворја на вијенем брда к југу, како вода ваља к Тарп и Морачи, до на Рашко Гувно по међу ријеке Лијевог и Верушом, одакле је обрћала на Ком и даље врховима Вељких Планина (Проклетије), слазећи између садашњих Шаља, скадарске и Ђаковичке пахије,

које Црна Гора има право да заузима међу европским државама.

Подигнимо, господо, чаше — јер сам унјерен да погађам маси свијех вас — да најтоплије захвалимо нашим црногорским друговима на срдачном пријему, који су нам указали!

Одајмо дубоко поштовање и признање њиховоме владару, признатоме протектору штампе и слободе извршавања њене дужности! Пенијмо ову чашу са тврдом поном, да ће дописници страпих новина, према нашој топлој жељи, моћи допринијети свој дво, да ваља буде позната само истина о овој земљи, да буду позната њена хуманитарна дјела, и да буде разбијена сумња — ако би таква гдје постојала — у корисност њезине мисли на Балкану. Одиста, ми ћемо се сви много радовати и бићемо задовољни, ако Црна Гора што прије изађе из садашње ситуације не само са пуно чести — јер је то сигурно — него и онако, како то она заслужује према жртвама, које чине њен Краљ и Његов народ.

Живјела Црна Гора; дуг и срећан вијек био њеноме Краљу, а наш топао и срдачан поздрав њеној штампи!

Говор г. барона Круфа саслушан је особитим одушевљењем и одобравањем.

Послије су још држали веома ватрене краће говоре у име талијанске штампе г. Делавале, и у име бугарске штампе г. Завојев. И та оба говора била су проткана најљепшим симпатијама за нашу отаџбину.

Господа дописници провели су у пријатном разговору, који се махом кретао око догађаја у Арбанији, до 11 час. у вече, па су се затијем љубазно опростили и пошли на починак.

Болница Црвеног Крста у Подгорици

— Изглед и уређење болнице и рањеници — Подгорица, 26. маја.

У два маха имали смо прилике да посјетимо и разгледамо болницу Црвеног Крста у Подгорици, у којој се смјештају рањеници, која се у Подгорици доноси из побуњених крајева Арбаније, где се у овом тренутку крвави бојеви воде.

Болница је смјештена у лијепој и пространој згради, која се налази са десне стране при улазу у Подгорицу, недалеко од Вазарова Моста.

Она се састоји из два одјељења. То су двије дуге и простране собе и налазе се једна до друге. И у једну и у другу улази се засебним улазима из ходника, у који се наступа одмах, чим се ступи у ову зграду. Обије собе раздвајају на два мјеста врата, кроз која се може ићи из једне у другу.

Први пут када смо били било је 47 рањеника, а други пут их је било 40; сада их има близу десет.

на ријеку Дрим. Даље се настављала Дримом и Припом Дримом до по међу Радомира и Дибре. Ово је била граница Зете са Рашком.

Од мјеста гдје је граница пресијецала Црну Дрим прелазила је к западу између Дукађина и Доње Арбаније, т. ј. између садање Миридите и Геге до на ушће ријеке Мате. Ово је била јужна граница Зете.

Сјеверо-западна граница Зете, почињући опет са Јаворја, настављала се у југо-западном правцу како вода разлива к Морачи, врховима изнад Рована, затим на Прекорницу, Острошке Грете, Пусту Лицац и Драшкорину, одакле је слезила на залив рисански и даље, заливом на Јадранско Море. Ово је била међа међу Зетом и Херцеговином.

Од запада дужину Зете је купало Јадранско Море, изузимајући Котор и Нераст са которским заливом, који су понајвише били самоуправни, а по некад припадали јаким сусједним државама.

У залакити, коју према сјеверу гради ријека Дрим, постојала је државица Дукађин, простирући се к југу до Геге и ушћа Мате, у којој, око средине петнаестог вијека, на њеној сјеверној страни владаше наш гласовити Лека Дукађинац. Престоница му бијаше град Дајпа (Дан) на брду истог имена, а близу растока Дрима.

Лека Захарин Дукађинац погинуо је год. 1445. Убио га је Никола син Павла Дукађинаца (у Каванели поред Дрима) ради

у одјељењу, што се налази с лица намјештене су само с десне стране постеле, а у дну су три. У другом одјељењу, што се налази према двористи, поређане су постеле и с једне и с друге стране и има их много више, него у првом. У првом одјељењу су неколико лакших рањеника, а у дну су три тешко рањена, од којих је један на путу опорављења, други изгледа да је пребрдно кризу, а трећи је у агонији и тешко да ће остати у животу. Крај оба ова рањеника, који су већ зашли дубље у године, стоје њихове жене мраморна лица, тугом и патњом изражена, али хладна и пијела. Са неизмјерним болом гледају на рањенике, надлосе се над њима, трепере као лист јасике при сваком покрету њихову и стрјепају за њих. Један од њих, који је пребрдно кризу, лежи поребарке и сна му је глава завијена. Таче му је просвирало кроз лобању. Други лежи на леђима, испијена тамна лица, дубоко дише и не миче се, не пуштајући од себе гласа. Он је рањен у кичму.

Болница са налази у највећем реду и чистоћи. Собе су високе, простране и удобне. Постеле су чисте и у реду. Рубље се у њима бијели као и на самим рањеницима. Више свакога од њих налази се табла и на листу папира неписано ко је, одакле је, како је рањен и од када је смјештен у болници.

Болничари су сви у чистом и бијелом одијелу и с вољом врше своје послове.

Болницом управља вриједни лекар др. Сужњевић, који са некимом вољом, необичним маром и ријетком заузимљивошћу негује рањенике и онходи се према њима са напредном пажњом и љубављу и брижи о њима очински.

Он готово никакко не избија из болнице. Једнако је око рањеника, обилази их, надгледа и негује и брижи о њима као лекар и као чољек. Из погледа, који су упртали рањеници у њ, може се видјети најбоље однос његов према њима. Ти погледи одавали су њихово расположење према њему. Они су наговјештавали неку тјешњу везу међу њима и доктором. Јер сви су га гледали као неко више биће, опакко како се гледа онај који се љуби, цијени, поштује и воли, опакко како се гледа онај у кога смо с муно увјерења положили своју судбину у руке.

Од постеле до постеле он нас је водио, показивао нам рањенике, и објашњавао како је ко био рањен и у каквом се стању који налази. Тада нам је сасвијем јасно било што сви рањеници гледају у њега са страхопоштовањем као на неко више биће. Видјели смо рањенике, којима је зрно просвирало с лијеве на десну страну лобање; видјели их, којима је зрно одијело цео горњи поклонац лобање; видјели их, којима је зрно из уста избијало кроз јатоднице; видјели их, којима је зрно ударило за врат, па избијало на пеније; видјели их, којима је прозивијало кроз шило тјело и т. д. па су многи или на путу опорављења, или су се толико опоравили да се могу већ сами кретати. Било их је, који

вјеренце Јерине, јединице шере Ђорђа Душмана.) Боса, мајка Леке Дукађинаца, уступила је исте године млетачкој влади државину свог сина, престоницу Дан, Сати и Чернагор.

На јуној страни Дукађина владаше Павле Дукађинац са престоницом у Орошу (Орошу) — Ограшу.

Још живи успомена у Цр. Гори по предању од наших предака за Павла Дукађинаца, да је био велики јунак, те је као успомена на њега остао обичај у потомству, кад неки добар јунак приступи својем друштву и назове му Бога, друштво би му отпоздравило са „добро доша, Ограшћу Павле“.

У пјесмама, које су поникле из српскога народа, слави народ своје великане и јунаке као: Ђорђа Кастриота — Скендербег, Јована Хумског прозваног од Магара Јањош Хунади а код Срба Јанко Сибинанин и Краља Матијаша (сина Јована Хумског.)

Они су остали српскоме народу његови великани, што се у потоње вријеме чисто и обистинило, да су од двију славних српских породица.

Тако српски народ слави Леку Дукађинаца и Павла Дукађинаца за своје јунаке. Напротив којемоза Мусакија, најбољег арбанаског јунака, не узима за свог јунака и осуђујући га као издајника Скендербег, износи га у пјесмама као Турчина Мусу Кесенију.

Она лијепа равнина у приморју међу Матом и Дримом лав се Задримом, равнина међу Дримом и Бојаном — Брег Бојана, а даље јужно према ушћу Бојане до мора — Велишће.

(Наставиће се).

ПОДЛИСТАК

Зашто Арнаути из Старе Србије и Скендерије бјеже од притиске своје владе у Краљевину Црну Гору?

Заклете крвнике Црногораца особито у потоње вријеме најједначит видно како са цијелим повјерењем приступијау Црној Гори, и то не под оном видом повјерења којим се обично одликује обновљено пријатељство између раније завађених различитих раса, већ под видом много јачим, много својнијим, то јест под видом правог братског племенског повјерења са којим само завађена браћа могу једни другом да приступе. Ту су јачи осјећаји који онда владају, те их и нагоне на такав поступак, што се обично и јавља пред великом несрећом или пропашћу која једном од браће пријети, те поред свега међусобног дотадашњег нејда, брат брату лети нијем у загрљај и свако се међусобно зло заборавља. Браћа онет постају браћа, и један за другог дају своју крв!

Геге су прилике сад пробудиле и осјећаје однарођене наше браће, наше оближње граничаре Арбанасе и Арнауते, међу којима је владала како гуља, тако и турска јака пропаганда.

*) Извод овог чланка штампан је у „Цетињском Вјеснику“ 15. децембра 1910. год. број 99.

су били узети и нијесу знали за себе, па су већ готово пребодели, као што их је било, да које се не би никад рекло, да ће остати у животу, па се већ слободно крећу!...

С неким смо се и разговарали и раскидали се и наховој усташку. Сви су махом расположени, насмијани и весели. С чежњом очекују тренутак када ће моћи оздравити...

Има их и врло младих, као кап росе, као што их има који су зашли већ дубље у године, просједи. Нарочито ја већи број средњих људи.

Сви они чине лијеп утисак, а ведр и бистри погледи њихови испољавају, да то нијесу кривилци и дивљани, како их многи необавијештени сматрају, него људи мирни, питоми, који свјесно прилажу животе своје за добро и напредак своје отаџбине, људи који се залажу за општу своју ствар...

На једног младог као кап роса рањеника, кога је тек наусница почела да гари, поклаше нам као на првог рањеника, који је у болници Црвеног Крста дошао. Он је примљен 11. марта о. г., дакле рањен је у првој битци самог устанка. Сад се већ од задобијене тешке ране опоравља.

До сада је у болници преко 130 рањеника било. Од тога броја само су седам њих подлегли рапама и умрли. Осамдесет их је већ оздравило и изашло из болнице. Било их је неколико који су лако рањени и опет су се видели нап болнице, а неки и на пољима, међу којима је и Никола Мираш Ђуца, који се са пожртвовањем борио.

И пет женских било је рањено, али су све оздравиле.

Када смо се опростили са љубазним г. др. Суљевићем и његовим симпатичним пацијентима, који су нам љубав и поштовање улијевали, нама су владали сасвијем други осјећаји, него они што обично обузимају посетиоце болнице. Нијесмо тмури и забринути под тешким притиском бола излазили, него смо ведром чело, попосне главе и бистрог ока гледали како на земљу у којој се налазимо, тако и далеко тамо на огољеле стјепене Арбаније, гдје пламти херојска борба између Давида и Голијата. Нојосили смо се што се налазимо у средили, која тако високо ције-ни напоре и херојске подвиге свога потиштеог сусједа и не жали жртве, које у крвавом зноју чини, а на утрб својих интелекса, из чисте љубави и хуманитарности само да би помогла ближњему своме у невољи и страдању, ма да сјутра на њу не чекају бољи дани. А уздигнуте главе гледали смо на сивејшне врхове вељих планина, у којима пламте силне борбе и гдје на коцку стављају животе своје и у крви се купају Арбанаси за слободу и напредак свој!...

Будућност је паша, кликули смо и, збиља, будућност је паша.

Народ, који туђу слободу не цијени, не заслужује ни сам да је има!

Мисли

Није све смијешно чему се људи смију, нити је све жалосно због чега плачу.

Наивност дјетета допадљива је, наивност човјека смијешна је, наивност старца жалосна је.

Не лежи старост у годинама, него у држању човјекову.

Многи би врло често вршили своју дужност само кад би је схватили.

Лаворови вијенци не падају сами на главе, него главе њих траже.

И највећим господаром свијета обично господари тај исти свијет.

Ко мисли на жуљеве, посао му не може цвјетати.

Ко се ослања на вријеме, не ослања са на себе, ако се не ослања на себе, обично се разочарава. Што више разочарење, то већа биједа.

Свако воли да суди, али ријетко ко жели да му се суди.

Коме су мрске своје жуљаве руке, биће упућен да у туђе жуљаве руке гледа.

Нијесу само оно кривци што су на оптуженикој клупи; много већи кривци нијесу је никад ни видјели.

Побуна у Арбанији

Турска војска је поново ступила у акцију. Она већ неколико дана наваљује и с једне и друге стране, на устанике и мучи се, да их потисне. Нарочито Ехтем пашине колоне неуморно настојавају, да потисну устанике, да заузму Селце и да продру даље према јужним колонама како би се са њима саставиле. Али сви су им напори узалудни. Устаници, и ако у малом броју, држе се храбро и одлучно и свом жестином одољевају силној навали.

Према извјештајима, што их имамо са бојног поља, све напрезање турске војске узалудно је. Војска је многобројна, располаже добрим оружјем, снабђевена је свима ратним потребама, има силу топова и машинских пушака, изучене војнике и школоване официре, па опет не може ништа да учини устаницима. И ако су устаници голоруки и пред силем војске губе се, држе се лавовски. Не даду ни стопе напријед, него се са великим пожртвовањем боре, наваљују на турску војску и знатне и осјетне јој штете чине.

Особито од како се прочуло за устанак Миридита и успјех њен код Љеша устаници су се препородили и осоколили да неустрашимо на војску јуришају и велике јој штете наносе.

Јужне колоне налазе се још у околини Рапше и ту заподијевају бој са устаницима, који им никако дужни не остају и знатног јој квара чине, залажући се свим бићем својим.

Како им војска не може да учини ништа, то им се свијети на тај начин што руши, пали, ништи и пршти све што је арбанаско као да би тиме да уништи све што је сјећи на Арбанасе. Зато је у свима крајевима, кроз које је војска прошла, завладао пустош и згаришта као да ту није прошла царска војска, која је дошла побуњене да мир, него да затире и пустоши као Содом.

Ехтем паша још једнако наваљује на Селце, али без успјеха. Он се паши да продре преко Селца и устанике да потисне, само све му је напрезање узалудно. Устаници одољевају силној навали и и заустављају продирање његових колона. У пошљедње вријеме као да му је најамера била, да, по угледу на јужне колоне, дограби куће и да их пали, али су ту његову намеру прозрели устаници, те му не даду ни да се Селцу примакне. Одбијају га свом жестином и силним самопрегоријевањем. Зато ће бити принуђен да се остави узалудна посла и да покуша, да прокрчи пролаз на другој страни како би остварио своју тежњу, да се састави са јужним колонама, само што ће и у томе тешко моћи да успије, јер се устаници лавовски боре и неустрашиво заустављају свако продирање.

Из Миридита о кретању устаника долазе разне нејвероватне вјести, али због велике удаљености, они се тешко могу да провере, те их зато и не износимо. О Миридитама се зна само толико, да се налазе у много бољим приликама, него устаници на сјеверу и да с успјехом воде акцију.

Најновије вјести, што смо их добили од наших извјештача о стању у побуњеним крајевима, ове су:

Борбе се продужавају

Подгорица, 26. маја. — Јуче је турска војска од Гусиња поновила нападе на усташе код самог Селца, али су их Селчани јуначки дочекали. Борба се развијала као обично и трајала је са кратким прекидима цио дан. Селчани су своја огњишта жестоко бранили и успјели су да турску војску задрже а на неким мјестима и потисну. Гласник, који је отуда сад баш дошао, зна само за три рањена Арбанаса и говори да су турски губитци морали бити знатни, јер су им положаји били изложени ватри усташа.

Цијелу прошлу ноћ видјели су се силни огњиви од планине Величка на овој страни. По свој прилици ту је синоћ војска логоровала.

Како су у Селцу већином све ванредно лијене куле и чардаци, а пошто се Турци једнако служе угарком, то су се Селчани, жалећи своје дивне домове, ријешили, да у своја села живи не пуштају турску војску. По положајима, на којима се данас види турска влада, изгледа да ће војска обићи Селца и другим правцем покушати да продре до војске која оперише с југа.

Јужне колоне, које се налазе на скалама од Рапше, такође су јуче нападале, али су им напади остали без успјеха.

Губитци са обије стране још непознати. Чује се, да је Малисоре јако охрабрила вјест да су и Миридита устали.

Вјести из Подгорице

Подгорица, 26. маја. — Код наших влада велико ратно расположење и ме-

ђусобно се не говори скоро ни о чему другом осим о томе какво би који за случај рата јунаштво учинио.

Уважена госпођица Дурхам поново је дала помоћ у новцу за нејач пребјеглу из Скендерије. Укупна њена помоћ до сада изнаша до перпера 5000. Њена појава у вароши прави веома симпатичан утисак, а народ у њеном карактеру и понашању види неку сличност са Црногорком.

Од прије неколико дана у вароши се види мање фртарата.

Овога часа чује се топовска јека у правцу пут Селца.

Борбе се настављају

Подгорица, 27. маја. — Војска, која ево већ скоро два мјесеца оперира од Гусиња с планом да се састави са војском од југа, опет је јуче нападала на усташе сјеверозападно од Селце око Пода Ђоновића. — Јека топовска и пушчана чула се на тој страни цио дан, према чему изгледа да се тамо крвава битка водила али пошто са границе која је дотична Селцу још није нико долазио, то је и резултат ове борбе још непознат.

Војска пак од југа, која оперише по директној команди Тургут-паше, такође је јуче на усташе нападали на Ђаф Капу од Броје, која је у усташке руке. Војска је нападала свом жестином и служила са заобилажењем, ненадним јуришима, топовима и митраљезима, али су јој сви напори остали јалови, јер, не само што није Малисоре ни корак потисла, већ им није, благодарећи малисорским добрим положајима, ни у војницама Бог зна каквог квара нанијела. — Свега су усташци имали 5 мртвих и 8 рањених, а Турци морали су имати сигурно више од 100 мртвих и рањених.

Устанак Шаљана

Подгорица, 27. маја. — Данас се кроз варош као потпуно истинито говори да су и Шаљани подигли устанак и да већ нападају турску војску, која се налази у Шкреље. У том правцу јуче се чуло дубоко топовско пуцање.

Устанак Шаљана, којих има велики број, а од којих су већ двије хиљаде добро наоружани, на муке ће ставити војску којом Тургут-паша командује, јер су Шаљани велики јунаци, а говори се, да ће им придружити и друга арбанаска племена.

Са бојног попришта

Подгорица, 27. маја. — Ових дана турска се војска на цијелој бојној линији није налазила у повољним приликама, а како се чује не стоје јој ствари ни у Миридитама ништа боље.

Дописници међу устаницима

Подгорица, 27. маја. — Од јуче нам је варош опет пуна дописника са стране. Говори се, да ће неки ићи на границу, која је дотична странама гдје Ехтем пашине колоне води са Селчанима непрекидну и крваву борбу. Госпођица Дурхам већ је тамо отпутовала.

У овом часу чује се дуж цијеле линије јека честих топовских метака.

Бој на Ђаф Капи

Подгорица, 27. маја. — Јуче је била жестока битка између Климената и Ехтем пашиних колона на Ђаф Капи.

Клименти су задржали све своје позиције, нанијевши колонама Ехтем пашиним тешке и осјетне губитке.

Борбе са Миридитама

Подгорица, 27. маја. — Два батаљона војске, која стоје под командом Тургут паше и која су оперирала противу усташа више Кастрата и Хота, послана су у Миридита у помоћ колонама, што су у суботу послане из Скадра противу Миридита.

Војска, која надала на Миридита, налази се у Задриму. Чује се, да је имала великих губитака, а зна се сигурно да је рањен Риза бег Копилићевић из Скадра, посланик у турском парламенту.

Два вицеконсула затворена

Подгорица, 27. маја. — Синоћ, када су кроз Скадар у 11¹/₂ шетали вицеконсули руски и грчки у пратњи својих каваза, пресрела их је патрола и одвела их у полицију са напуњеним и на њих окренутим пушкама. Ту их је патрола затворила и ако су оба противу тога насила протестовали и казали ко су.

Када су за њихово хапшење дознали остали страни представници, протестовали су противу тога насилја, те су најзад пуштени на слободу.

Турске власти у Скадру чине велики притисак на католике и хришћане, затварајући их даномице, па сад насрћу и на саме вицеконсуле.

Поткрепљења Миридитама

Улчињ, 27. маја. — За ова два потоња дана око 400 људи искрцало се у Медови, као и много материјала, међу којима се налазе жице за утврђења.

Српство

Двобоји посланика. Српски народни црквени сабор у Сријемским Карловцима, постало је мјесто, одакле потичу двобоји између посланика. Прво је дошло до сукоба између вође српске самосталне странке Светозара Прибичевића и вође српске радикалне странке Ђура Красојевића, те је Красојевић Прибичевића изазвао на двобој, али Прибичевић двобој није хтио примити. Послије је дошло до сукоба између радикала д-р Жарка Миладиновића и самосталца Младена Пилића, те су мејдан подијелили у Новом Саду. У томе двобоју оба су рањени. Пилић је јако повријеђен по десној руци, а Миладиновић је повријеђен по глави. Лијепо је речено, језик кости нема, али кости ломи.

Словенство

Антимилитаристе у Чешкој. Да није Турске, Аустрија би односила рекорд у односима према својим држављанима. Сумња у Србе, сумња у Хрвате, сумња у Словаке и Словенце, сумња у Талијане — сумња у сваког који није Нијемац, и пошто су у страха велике очи, то их све немилостиво гони, оптужује и затвара. Чеси су због тога још одавно узети на око. Сумња се на њих, па за то се гоне и затварају. Тако се сада опет у Прагу почела нова антимилитаристичка расправа. Оптужено је ради антимилитаристичке пропаганде неколико младих интелигентних људи, да су међу регрутованим младићима пропагирали да даду отпор, наговарали их на непослушност и да не полажу заклетву на вјерност. Једнога од њих, Властимила Борека, инжињера ухапсили су још прошле године када је служио војну обавезу на ратној морнарици, оковали га и стрпали у тамницу у Прагу. Противу ниједнога од њих нема никаквих стварних доказа, него се само сумња у њих, а сумња се зато што су Словени и што неће да мисле онако како би власти хтјеле.

Дневник

Отпутовали у Лондон. Њихова Краљ. Височанства Нашљедник и Нашљедниковица отпутовали су јуче у Лондон, гдје ће заступати Његово Величанство Краља на крунисању Краља Ђорђа V. При поласку Њихова Краљ. Височанства била су испред Двора врло срдечно испраћени од Краља и Краљице и чланова краљевске породице, као и од владе, дипломатског кора, наших великодостојника, официрског кора и народа, који је на растанку узвишене путнике поздравео живим клицањем.

Господар за школску дјецу. Њ. В. Краљ Господар врло често се сјећа наше школске дјеце и јако се интересује о њој, обдарујући их често пута врло лијепим поклонима, који су дјеци најмилији. То његово очинско старање за нашу школску дјецу изволио је показати и јуче, када их је све позвао к себи и наредио да се на пијаци откупе све трешње и да се међу ученицима овдашњих основних школа раздијеле, што је међу дјецом велику радост произвело.

Гартенпарти код Нашљедника. Ономад по подне у очи својега поласка за Лондон Њихова Краљ. Височанства Нашљедник и Нашљедниковица давали су у башти код својега дворца забаву са ске-тингом уз свирку војне музике. На забаву су били позвати чланови дипломатског кора, министри, великодостојници и страни кореспонденти, који се налазе на Цетињу. Том приликом страни дописници су били представљени Краљу, Нашљеднику и Нашљедници и оста-

лим присутним члановима Краљевске породице. Гости су били очарани гостољубљем узвишених домаћина.

Изјашњење Аустрије и Њемачке. О представи руској код Порте изјасниле су се сада и Аустрија и Њемачка преко своје штампе. Као што Кореспондент Биро јавља, „Фремденблат“ доноси на челу листа саопштење, да озбиљне новости, које долазе из Арбаније обарају наде да ће се тамо повратити мир. Послије двије године влада турска плаћа незахвалношћу помоћ, који су јој Арбанаси и муслимани чинили за успостављање уставног режима. То је довело до буне у прољећу 1910. г., када је угушена и разоружањем приправила терен за садашњу буну због великог притиска, који није био потребан тој акцији од прошле године у Арбанији. Аустро-угарска влада обратила је Порти пажњу на сумњиву вриједност овакве процедуре, која није имала за резултат покорност духа арбанаског са идејом турске државе, али је створила подмуклу освету једној нацији, чија је вриједност везана са одржањем европске Турске. Преко тога турска влада задржала је методу енергичну без милости према садашњој буни арбанаској, те је врло могуће да ће покрет међу Миридитима сада припомоћи да кабинет цариградски призна нецјелисходност своје садашње арбанаске политике и добре намјере поновљених савјета Аустро Угарске. Специјално Арбанаси траже његу у духу једне владавине просвећене и истинито либералне. Арбанаси не треба да се узбуђују, него да су примирени. Подизање економске ситуације било би најбоље средство да се створе тврде везе између Арбаније и турске империје. Особити интерес, којим аустриско јавно мнијење прати пошљедње перипетије турске политике у Арбанији, одговарају не само добрим односима између монархије и турске империје, него и својим старим симпатијама за Арбанасе свију трију вјера, а особито протекторатом над католицизмом Арбаније, и ако се Аустрија вазда изјашњавала да је питање арбанаско чисто унутарње питање. Жеља за продужавање егзистенције европске Турске и традиционални односи са Арбанасима дају аустриској дипломатији право да се изјасни о политици која је довела до неиздржљиве ситуације. „Фредемблат“ је службени орган аустриске владе.

„Келнише Цајтунг“ осврћући се на чланак „Фремденблата“ износи, да Турска не може а да не обрати пажњу на пресуђивање ситуације, које изриче велика и упливна сусједна држава о борби противу арбанаске побуне, у толико више што Аустро-Угарска наглашује у исто вријеме своје добре намјере у корист турског царства, особито наглашујући да признаје и сада као и прије да је арбанаско питање унутрашње питање Турске.

Допутовао. Јуче је допутовао на Цетиње новопостављени посланик Краљевине Србије г. др. Михаило Гавриловић. Поздрављајући његов долазак добродошлицом, ми из свега срца желимо да његов боравак у нашој средини уроди корисним плодом.

Владин комесар. За владиног комесара на овогодишњим тројичким свечаностима у манастиру Острогу одређен је г. сердар Раде Т. Пламенац, државни савјетник у пензији. Г. Пламенац је још у четвртак отпутовао за Острог.

Слава у манастиру Острогу. Наш живописни манастир Острог, у коме се хране мошти Св. Василија, на далеко чувеног острошког чудотворца, сваке године прославља Св. Духове, када је и народни сабор, на који се о Духовима окупља народ из свију крајева не само Црне Горе, него и Херцеговине, Боке и Приморја, као и из Новопазарског Санџака и Ст. Србије. Он са свију страна хита, да се поклати светим моштима острошког чудотворца и да му се топло помоли и нимало не жали што велики пут до Острога превађује. Па и ако се сваке године под Острог окупља силан свијет у хиљадама и хиљадама душа, изгледа да ће ове године посјета у сваком погледу да издвоји и да ће бити много већа него икад до сада. Још прије неколико дана стао је народ из Боке и Приморја кроз Цетиње да пролази у врло великом броју, па и многе породице из Херцеговине, док преко Никшића је наврео у тако великом броју, да се осјећала оскудица у превозним средствима. И са Цетиња су многи отишли, а међу њима и г. г. Филип Јерговић, министар финансија и Марко Ђукановић, министар унутрашњих дјела и др.

Трговински уговор. Као што бечки листови јављају, новом царевинском вијећу биће одмах поднесен трговински уговор, који је закључен између Црне Горе и Аустро-Угарске.

Позориште. Вечерас се даје „Дон Цезар од Базана“, драма у пет чинова од Диманоара. Сјутра је „Сађурица и шубара“, позоришна игра у четири чина, а 7 слика с пјевањем, од Илије Округлића, а у понедељак је „Звонар богородичине цркве“, драма у пет чина с предигром по В. Игу написала Ш. Бирфајфертова.

Отворено писмо

(За ствари под овом рубриком уредништво није у ком погледу не одговара.)

Г. Хусеину Лукачевићу, трговцу
Подгорица

Ви сте, г. Хусеине, односно ваш пословођа г. Гизо Вранић, дана 9. фебруара ове године, а током поручбених листа број 23 и 24 поручили преко мене, као тадашњег заступника трговачке твртке: Вилијам-а Прим-а из Беча, 5,418.000 (словом пет милиона и четири стотине и осмнаест хиљада) комада шиваћих игала с тиме, да вам се оних 18.000 одмах са са поштом, а оних 5,400.000 комада игала у мају ове године са жељезницом преко Бара упуते.

Ви сте мени, г. Хусеине, и поручбене игле по вашем пословођи и потписали, и ја сам тада оба ваша налога реченој фирми на извршење упутио.

Ма да је поручбом број 23 једна овећа количина робе поручена, ипак дотична фирма, обзиром на мој дотадашњи рад, није ни најмање у постојаности истога посумњала, него је једноставно оба прихватила.

Иза тога споменута је фирма својим писмом од 26 II мене, а ја сам пак мојим писмом од 1/III реда такођер вас известио, да су оба ваша налога од стране фирме акцентирани, као и то да ће вам роба у своје вријеме бити упућена.

Чим је фирма ваше налоге прихватила, одмах је приступила извршењу истих, те је дала да се означене игле у наручби број 23 нарочито раде, а налог преко оних 18.000 комада игала, извршила је одмах у почетку марта ове године, и робу вам са поштом, а рачун преко мене упутила.

Ја сам добио рачун преко речених 18.000 комада игала 27. марта са налогом, да га књижим а за тим да га вама уручим, што сам ја разумије се одмах сјутра дан 28. марта и учинио, т. ј. послао сам вам речени рачун, као и спроводно писмо овог садржаја:

Г. Хусеин Лукачевић, Подгорица
Част ми је са овим доповољно знања ставити вам, да је фирма Вилијам Прим из Беча вашу вриједну поручбину број 24 повјерену јој преко мене извршила, робу вам са поштом упутила, те вам

приложено и рачун преко исте шаљем, и молим вас да износ истога т. ј. своту од пер. 2352 у року од 30 дана директно само фирми упутити изволите. Ваше даље налоге радо очекујем и остајем

Са особитим поштовањем
Христифор Моравац

Дакле, фирма је упутила, а ви сте примили оних 18.000 комада игала, и са овим се поручбина број 24 доводи потпуно у ред.

Према овоме, остала је још поручбина број 23 неизвршена, али томе има још времена, јер фирма је гласом погодбе дужна у истој означених 5,400.000 ком. игала истом у мају ове године лифировати.

Јесте, али до тога неће ни доћи, а ево зашто:

Аустриска је влада затражила од црногорске владе моју екстрадицију, па како су ову ствар обласни и велики суд имали ријешити, то су мена до коначног ријешења ставили у притвор.

Моји пријатељи, којима је овај случај добро дошао, нијесу могли а да бар неки дио страног трговачког свијета о мом притвору не извјесте и тако је ова вијест и до ушју г. Вилијама Прима дошла.

Како овај није ваљда знао о чему се ради, или му је можда ствар у сасвим другој боји представљена, то је он одмах спремно једног свога чиновника са налогом, да овај тачно извиди, како по мени обављени послови у Црној Гори стоје.

Иза тога дотични чиновник мени непознатог имена дошао је у Подгорицу, те како све остале муштерије, тако је он и вас, г. Хусеине, посјетио.

Том приликом рекли сте ви њему г. Хусеине, између осталог још и то, да ви у поручбини бр. 23 означених 5,400.000 комада игала поручили нијесте, као ни то да ту робу ни под каквим условом примити нећете. И шта сад бива? Дотични чиновник није ваљда ни најмање у истинитост ваше тврдње сумњао, него је он то примио ново за готово, те још истога дана извјестио о том брзојавно фирму, и доставио јој да се сваки даљни рад по вашој наручби обуставља.

И како год се овај наивни чиновник држао ваших ријечи као слијеп штапа, тако се исто и фирма држала свога реферата, те је мени једино ради тога случаја одузела повјерење.

Па не само то, него је фирма својим циркуларима од 15.V ове године, свима мојим односно њеним муштеријама у Црној Гори наредила, да у будуће никакви наруџбе преко мене не чине, него да се код потребе директно њој обрате.

Па како фирма ово потоне није ничим мотивисала, онда је сасвим јасно, да су, и да ће моје муштерије (изузев вас) мислити, да сам ја морао њој неку велику неприлику створити.

Што је још изгладније, фирма је о овом случају чак и трговачку комору у Бечу извјестила и унизила онамошњи трговачки свијет на мој тобож неправилан рад.

Сада питам ја вас, г. Хусеине, с каквим правом сте ви поручбину број 23 поручили, кад добро знате да сте ту робу поручили?

И видите ли ви шта сте ми све са тим вашим чисто нечовјечним поступком створили?

Видите ли ви да сам ја данас и морално и материјално ради вас а без икаквога разлога убијен, а је ли то право?

Знате ли ви да сте тим вашим поступком учинили то, што сам ја данас остао без игде ичега, а то је без повјерења?

Јесте, вашим поводом изгубио сам повјерење, а то је био мој капитал са ко-

јим се ни ваше хиљаде нијесу могле такмичити, те вас поново питам јели то право и дали је то од ваше стране поштено?

Ах видиш, Хусо, Бога не видно
Шта си мени тиме учинио,
А по сриједи ништа друго није,
Већ што игли сад сезона није.

У осталом ја нијесам томе крив, те је данас такав ћесатљук, да се и жито слабо продаје, а камо ли игле.

А најпослије, ви сте их поручили, и без обзира на данашњу нерадницу, треба да их примите.

Јесте, али ви сте можда мислили, да ћу ја и моје кости у тамници оставити, па сте ваљда хтјели да се том приликом користите, али на вашу велику несрећу мене је ето највиши суд у земљи послео 30 дана као невини ослободио, и сад ваља неко да овај цијели преврат поново у првобитно стање доведе.

Да, треба неко да ово поправи а тај неко јесте ви, г. Хусеине, и ја ево јавно тврдим да сте ви, односно ваш пословођа оних 5,400.000 комада игала поручили и поручбени лист потписали.

Према томе, све оно што сте дотичноме чиновнику фирме рекли није истинито него лаж.

Понављам, да сте игле поручили, и поручбени лист по вашем пословођи потписали, а ваше је сада да противно докажете или да признате да сте игле поручили.

Ако би се одлучили на ово потоне, онда ћу вам дозволити да то не чините јавним путем, него једино да једним вашим писмом фирму извјестите, а она ће већ учинити своје.

Не учините ли ни једно ни друго, онда знајте, да ћу вас сматрати најнижом класом људи, те осим тога предаћу вас кривичном суду.

У осталом ја знам да:

Твоје срце, Хусо, данас крупно бије
Што шиваћој игли ад сезона није,
Али ја ти, Хусо, не могу помоћи
Већ на против морам овако ти рећи:
Немој да се, Хусо, ти чаршије стидиш,
Погодба је таква, ваља да их примиш
Ил' не био Хусо са послом се играт'
Ако нијеси знао треб'о с' кога питат'.

Подгорица, 25. маја 1911.

Христифор Моравац,
трговачки посредник.

Разне вијести

— Њемачки конзули у Солуну предузео је код Порте енергичне кораке за ослобођења одведенога проф. Рихтера. Географско друштво у Јени, које се обратило са молбом за помоћ на надлежно мјесто, добило је одговор, да Рихтерово бораиште још није установљено, али да су многобројни одреди војске у потјери за разбојницима.

— Бивши мексикански председник Ди-аз отпутовао је са својом породицом на пароброду „Упиранга“ у Шанањолску.

42—50

НАЈВЕЋА ТВОРИЦА И ТРГОВИНА СРП. ПРАВ. ЦРКВ. УТВАРИ НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ

Позната је да нема конкуренције, у јефтиним ценама, а још мање усавршено доброј изради црквених утвари, а све ово још надмашује моје огромно

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

Одежда, литија, неба, баријака, крстова, кандила, полијелеја (ћока), плаштаница, кивота, свећњака, путира, пјетохлебница и икона у свима могућим врстама за цркве, домове и т. д. све што у ову струку спада. Иконостасе израђујем тачно по плану на потпуно задовољство мојих ценићених муштерија. У плановима имам велики избор.

Свештеничке хаљине израђујем сасвим тачно и добро, то јачи моја дугогодишња пракса. Шешира, камилавки и појасева имам увек највећи избор.

НАРУЧБИНЕ ВРШИМ ТАЧНО И ОДМАХ

Адреса за писма и наручбе:
Nikola Ivković, Ujvidek (Novi Sad) Ugarska